

ANALIESE-TEKST SAP KONGRES

“DE ARBEIDERSKLASSE MOET WEER KOLLEKTIEVE DROMEN KRIJGEN”

Intro

Voor eind dit jaar staat een nieuw kongres gepland van de SAP, de partij achter dit blad. De komende maanden discussiëren leden en afdelingen van de SAP onder andere over een ‘analiese-tekst’ van het partijbestuur. Die tekst gaat over inschattingen, problemen en antwoorden die niet alleen binnen de SAP, maar veel breder binnen links aan de orde zijn. Daarom drukt ‘De Internationale’ dat stuk hier af, op 8 extra pagina’s. Reakties zijn van harte welkom.

Vooraf

DOEL VAN DE TEKSTEN EN DISKUSSIES voor het elfde SAP-kongres is het bijstellen van het politieke projekt van onze partij in het licht van de politieke, economische en militaire ontwikkelingen van de laatste jaren. En het bepalen van de prioriteiten voor de SAP in de komende periode.

Op wereld-nivo zijn de ontwikkelingen spektakulair dan wel dramaties te noemen: een ‘nieuwe wereldorde’ tekent zich af als gevolg van het in elkaar storten van de stalinistische regieën in Oost-Europa, de Golfoorlog, de verdere verarming van de Derde Wereld en de economische teruggang in een aantal belangrijke westerse landen.

Ook in Nederland is de politieke, sociaal-economische en ideologische situatie veranderd. Onder meer de gevolgen van de genoemde veranderingen in de internationale situatie, de economische eenwording van de EEG en de deelname van de PvdA aan de regering spelen daarbij een rol. Op een ander nivo is ook de totstandkoming van Groen Links (en daarmee het opheffen van de CPN, PPR en PSP) voor onze mogelijkheden en benadering van belang.

Deze tekst maakt een analyse van de situatie en de krachtsverhoudingen, werkt uit welk links politiek alternatief naar ons idee nodig is, geeft aan wat de plaats van de SAP zelf is in het politieke krachtenveld en bevat een aanduiding van de politieke prioriteiten voor onze partij op hoofdlijnen. Daarbij worden belangrijke vaak gekomplieerde problemen veelal niet meer dan aangestipt. Omdat het om ingewikkelde discussies gaat waarvan de precieze konsekwenties nog niet altijd te overzien zijn, is meer tijd, discussie en analyse nodig. Derhalve wordt niet geprobeerd overal direct een stel (te?) haastige konklusies aan te verbinden. Dit stuk is in veel opzichten dan ook eerder een startpunt voor discussies en analyses waar we de komende tijd - onder andere samen met de rest van onze Internationale - verder aan moeten werken, dan een afgeronde konklusie. Over de hele tekst stemmen heeft door de lengte en het geschetste karakter van deze discussietekst dan ook weinig zin. Daarom legt het partijbestuur (PB) op het december-kongres naast andere teksten wat deze brede discussie betreft slechts een beknopte samenvatting van deze tekst (“Voorstel 1”) ter stemming voor.

1. De nieuwe wereldorde

1.1 Het imperialisme in het offensief

DE ‘NIEUWE WERELDORDE’ VAN GEORGE BUSH heeft niets te maken met een internationale situatie waarin ‘democratie, vrede, stabiliteit en rechtvaardigheid’ voorop staan. De Golf-oorlog en het westerse optreden ten aanzien van Joegoslavië - waarop het met de mond beleden recht op zelfbeschikking niet van toepassing werd verklaard - laten dat nog eens duidelijk zien. Deze ‘nieuwe wereldorde’, met alle ideologie en retoriek die daarbij hoort, is uitdrukking van het enorm gegroeide zelfvertrouwen en de politieke, ideologische en militaire voorsprong van het imperialisme.

De westerse interventie en snelle overwinning in de Golfoorlog hebben het Vietnam-syndroom naar de achtergrond gedrongen. De westerse (meestal vooral Amerikaanse) politieke wil kan en zal militair afgedwongen worden waar de westerse leiders dat nodig vinden. Dat is de boodschap aan iedereen die een andere, een anti-imperialistische politiek voorstaat, hier en in de Derde Wereld.

Dit imperialistische offensief is in belangrijke mate mede mogelijk geworden door het in elkaar storten van de stalinistische regieën in Oost-Europa, met name door het verdwijnen van de Sowjet-Unie als globale super-macht. En door het feit dat na de anti-stalinistische revoluties en opstanden pro-markt krachten tot op dit moment zwaar de overhand hebben gekregen in Oost-Europa en de Sowjet-Unie.

De totstandkoming van een sterke anti-stalinistische én anti-

kapitalistische stroming of beweging in Oost-Europa of (meer nog) in de Sovjet-Unie zou de politieke situatie en perspectieven in de wereld drasties kunnen veranderen. In de Sovjet-Unie en verschillende oost-europese landen komt de arbeidersklasse meer en meer in beweging, maar daaruit komt niet op korte termijn een politieke revolutie voort, leidend tot de vestiging van een democratie-socialistische planekonomie. Onze politieke stroming is de laatste die ervan beschuldigd kan worden de negatieve gevolgen van het stalinisme in Oost-Europa en de Sovjet-Unie genegeerd te hebben. Maar toch blijken de economische, sociale, ekologiese en ideologische gevolgen van de bureaucratische kommando-planning in Oost-Europa en de Sovjet-Unie op het bewustzijn en voor de positie van de arbeidersklasse nóg veel desastreuzer dan ook revolutionair-socialisten altijd dachten. In de Sovjet-Unie en Oost-Europa is een proces van strijd en zelforganisatie, van opbouw van organisaties en bewegingen en van ideologische opheldering begonnen, maar daarin zijn grote revolutionaire anti-buokratiese en anti-kapitalistiese ontwikkelingen niet op korte termijn te verwachten. Nieuwe ervaringen, onder andere met de werking van de kapitalistiese markt, zijn nodig en dat zal tijd kosten. De afloop van de Golfoorlog, de eenwording van Duitsland en de aanzetten tot herstel van het kapitalisme in Oost-Europa zijn niet de eerste en enige suksessen van het imperialistiese offensief. De inval in Panama, de nederlaag van de Sandinisten in Nicaragua, en de voor een belangrijk deel geslaagde aanvallen op de positie van de arbeidersklasse in de imperialistiese landen zelf in de jaren '70 en '80 gingen eraan vooraf. Alles bij elkaar zijn de krachtsverhoudingen de laatste jaren flink in voor ons negatieve zin gewijzigd.

1.2 Het socialisties perspectief in crisis

Het politieke failliet van de sociaal-demokratie en het stalinisme, de twee hoofdstromen van de arbeidersbeweging, maakt(e) het imperialistiese offensief mede mogelijk: Oost-Europa; de Sowjet-Unie en de internationale gevolgen van de ontwikkelingen daar; de vrijwel totale ideologische en politieke overgave van de sociaal-demokratie aan de imperialistiese doelen.

Tegelijkertijd had het sukses van dit offensief een definitief einde tot gevolg van de rol van de stalinistiese en sociaal-demokratiese bewegingen als ondanks-zichzelf-voertuig voor een politiek en ideologies alternatief.

In de ogen van brede massa's van de wereldbevolking is nu duidelijk wat tientallen jaren geleden het uitgangspunt van onze stroming was: het volledige failliet van deze stromingen voor elk socialisties perspectief. Maar anders dan wij gehoopt en gedacht hadden heeft dit niet geleid tot een versterking van de revolutionair-socialistiese stroming. Het socialisme is nog maar voor heel weinig mensen een na te streven realisties alternatief. Het stalinisme en de sociaal-demokratie zijn als dragers van een socialisties perspectief dan wel verdwenen, maar doordat tientallen jaren lang 'socialisme' met stalinisme is geïdentificeerd en nergens blijkt dat het ook wel degelijk anders kan ontbreken in de ogen van velen een geloofwaardig alternatief.

In het laatste decennium van deze eeuw is de socialistiese beweging in de krachtsverhoudingen, organisatories en vooral ideologies verteruggeworpen. 'Het socialisme' (hoe vaag omschreven ook) als concreet internationaal maatschappelijk alternatief heeft haar aantrekkingskracht voor velen in de wereld verloren en ondergaat een diepe crisis. Slechts een minderheidsstroming -in veel landen een heel kleine minderheid- in de arbeidersbeweging hanteert het socialisme nog als perspectief en ideaal: in de (voormalige) arbeidersstaten, in 'het westen' en in de Derde Wereld.

Dit alles heeft grote betekenis voor de SAP. De crisis van de

leiding van de arbeidersbeweging zoals we die analyseerden, heeft zich omgezet in een crisis van het socialisties bewustzijn als zodanig en daarmee van de symbolen, de tradities, de ideologie en de maatschappelijke basis van het socialisme. In een tijd waarin werkelijk geen dag voorbij gaat waarop de noodzaak van socialisme op wereldschaal zich niet keihard en klemmend stelt, is de subjektieve band tussen arbeidersklasse en socialisme, zoals die tot stand kwam in de opkomst van beiden aan het einde van de vorige eeuw, voor een belangrijk deel verdwenen. De ideologie die arbeid(st)ers en andere onderdrukten vandaag hanteren in hun strijd is meer dan ooit divers en verward: een sociale invulling van de markteconomie; islamities fundamentealisme; de burgerlijk ekologiese stroming; eng nationalisme; pragmatisme vanuit de 'belangen' van de eigen natie; puur vanuit etniese achtergrond; per sektor, beroepsgroep of bedrijf; uiterst rechtse ideologieën....

We hebben onze programmatiese, strategiese en taktiese opvattingen, ideeën en overtuigingen, gebaseerd op de ervaringen en analyses van de internationale arbeidersbeweging in brede zin: over de noodzaak een klasse-analiese te maken en op alle nivo's in de vakbeweging en massabewegingen konsekwent op te komen voor klasseonafhankelijkheid; over het hoe en waarom van een permanente speciale inzet voor de eisen en belangen van vrouwen, jongeren, migranten en andere extra onderdrukte groepen; over de doorslaggevende betekenis van internationalisme; over het centrale belang van strijd en zelforganisatie; over de radikale revolutionaire breuk die nodig is met het kapitalisme, als voorwaarde om te kunnen beginnen met de opbouw van een zelfbeherende socialistiese planekonomie....

Voor deze opvattingen en ideeën staan we ook de komende tijd, want de ontwikkelingen in de wereld laten dagelijks zien dat het socialisme harder nodig is dan ooit en dat daarvoor een revolutionaire strategie nodig is. Maar we hebben ook vragen, deels dezelfde die andere activisten hebben. En de veranderde situatie in de wereld en in de arbeidersbeweging heeft ertoe geleid dat het voor socialisten minder dan ooit voldoende is vooral of hoofdzakelijk aan te tonen dat het projekt of de strategie van de leiding (sociaal-democraties of stalinisties) verkeerd en heilloos is. Heel veel mensen vinden dat trouwens ook, maar zien geen alternatief. Aan de orde is in feite niets minder dan de wederopbouw van het nut en de noodzaak van het socialistiese perspectief in de ogen van (om te beginnen zelfs maar een minderheid van) de arbeidersklasse en andere onderdrukten. Daarvoor is het - nog iets luider of klemmender - routineus herhalen van oude bekende slogans en initiatieven absoluut onvoldoende. Er kan niet blindelings teruggegrepen worden op de ervaringen en tradities van de arbeidersbeweging, maar we moeten vertrekken vanuit een konkrete analiese van de situatie van dit moment. En daarbij moeten nieuwe vragen, uitdagingen en problemen niet weggeredeneerd worden, maar serieus, open en concreet, arrogant noch timide, worden geanaliseerd en uitgewerkt. Waar mogelijk samen met anderen.

1.3 Tegenstellingen

Het imperialisme is volop in het offensief. Maar het is belangrijk om te constateren dat de mogelijkheid voor dat offensief niet in de eerste plaats voortkomt uit de interne kracht van het imperialisme zelf. Veel meer ligt de oorzaak bij het ineerstorten van het stalinisme en de sociaal-demokratie als 'tegen'-kracht en ideologies perspectief, zonder dat de revolutionair-socialistiese stroming versterkt is. De oude en nieuwe tegenstellingen, onopgeloste en onoplosbare problemen en bedreigingen blijven in de 'nieuwe wereldorde' voor het imperialisme grotendeels bestaan. Dat maakt die 'nieuwe wereldorde' veel minder stabiel en onbedreigd dan misschien op het eerste gezicht lijkt of dan de imperialisten zouden willen.

Ekonomies is de toestand in de wereld verre van stabiel, met een hele serie landen in een (bijna-)recessie, een onophoudelijke stroom van internationale herstruktureringen en reorganisaties in alle mogelijke bedrijfstakken en een nerveus tikkende tijdbom van nauwelijks nog af te lossen

schulden onder de sterk geïnternationaliseerde financiële markten, zonder internationale bank of autoriteit om bij eventuele (bijna)-rampen op te treden.

Er is en blijft sprake van een verscherping van de sociale en economische tegenstellingen in en met een groot deel van de Derde Wereld. De Golf-oorlog heeft die tegenstellingen in het Midden-Oosten verder aangewakkerd. Alle landen in de Derde Wereld kampen met armoede, uitbuiting en schuldenlasten die als molenstenen om hun nek hangen.

In Oost-Europa hebben pro-marktkrachten ideologies en in de krachtsverhoudingen op dit moment zwaar de overhand, wat dat wil niet zeggen dat de problemen opgelost zijn of dat de weg vrij is naar een rimpelloze invoering van (min of meer volgroeide) markteconomieën met relatief stabiele parlementaire democratieën à la West-Europa.

De economische en politieke concurrentie en de tegenstellingen tussen de imperialistische centra rond Duitsland (Europa), Japan en de VS nemen toe. En in de imperialistische landen zelf zijn de sociale tegenstellingen vergeleken met 15 jaar geleden toegenomen, wat tot uiting komt in blijvende (en op dit moment weer toenemende) werkloosheid en in de schandalige verarming van een aanzienlijk deel van de bevolking, terwijl een kleine minderheid zich meer en meer verrijkt.

De problemen voor de burgerij blijven al met al talrijk. En al deze tegenstellingen en problemen voor het imperialisme zijn evenzovele bases waarop verzet, actie, bewegingen en zoeken naar politieke alternatieven blijven ontstaan in alledrie de sectoren van de wereld. Ook de komende tijd zal verzet blijven ontstaan, ook (voorlopig) zonder globaal politiek en ideologies oriëntatiepunt, ook zonder eenmakende leidingen, ook zonder de (vaak halfslachtige, maar beter iets dan niets) materiële en internationale steun van de Sowjet-Unie. In dat verzet, in de lessen die daaruit getrokken worden en in de politieke herstructurering en heroriëntering die internationaal binnen de arbeidersbeweging plaatsvindt liggen de kiemen voor de opbouw op termijn van een nieuwe sterke internationale revolutionair-socialistische stroming. Als onderdeel van de Vierde Internationale wil de SAP daar een actieve rol in meespelen.

In algemene zin vloeien uit deze analyse enkele belangrijke globale taken voor socialisten voort:

- * Het verzet tegen de verschillende onderdelen van het imperialistische of-fensief versterken, om een reëel tegenwicht op te kunnen bouwen tegen de belangrijkste bedreigingen.
- * Een begin maken met het (her)formuleren van ideologiese, politieke en theoretische antwoorden en alternatieven die bij kunnen dragen aan de her-opbouw van het socialistische perspectief. Samen met de meest bewuste delen in acties en bewegingen overal in de wereld en met andere anti-imperialistische stromingen.
- * Het bij elkaar brengen van oude en nieuwe anti-imperialistische stromingen, ideeën en perspectieven voorbij het stalinisme en de sociaal-democratie is belangrijk en in een aantal gevallen mogelijk. Door de veranderingen in de wereld verliezen veel oude scheidslijnen hun waarde. Nieuwe verbindingen worden mogelijk op basis van een consequente onafhankelijke anti-imperialistische én anti-burocratische stellingname en inzet, op basis van het besef dat een nieuwe fase in de wereldgeschiedenis nieuwe antwoorden vergt.

2. Nederland onder koning Lubbers

2.1 Afgekocht of afgezeken!

MET BEHULP VAN DE PVDa hebben rechts en de ondernemers de

afgelopen 10 jaar heel wat binnengehaald, waarbij de krachtsverhoudingen verder zijn verschoven. Het effect van de internationale ontwikkelingen op de situatie in Nederland heeft dat juist op ideologies gebied versterkt.

De heersende klasse in Nederland is erin geslaagd om:

- * Een gedeelte van de arbeidersbeweging verder aan zich te binden: door verscherping van de concurrentie en het verdelen van de arbeidersklasse; ideologiese winst; materiële voordeeltjes hier en daar voor vooral het witte, beter opgeleide deel van de klasse.
- * Algemeen gesproken een flinke loonmatiging op gang te brengen, die zelfs overeind bleef tijdens de economische hoogconjunctuur.
- * Arbeidsritme, tempo en intensiteit verder op te voeren (o.a. door de druk van de massawerkloosheid), voor slechts een beperkt deel duur afgekocht.
- * Een belangrijk deel van de vakbeweging nog sterker te binden aan het burgerlijke economische projekt met als steekwoorden: beheersing en individualisering van arbeidsvoorwaarden en lonen; flexibilisering; verhoogde concurrentie tussen sectoren, bedrijven en internationaal.
- * De sociale zekerheid en de maatschappelijke voorzieningen als verworvenheden verder te minimaliseren. Gevolgen onder andere: groei van het 'onder'-deel van de arbeidersklasse met een slecht inkomen, slechte huisvesting, een slechte gezondheid en zwakke rechtspositie; toegenomen perspectiefloosheid voor de meest achtergestelde en getroffen groepen en sectoren, veelal (maar niet alleen) migranten.
- * De internationaal bekende 'Hollanditis' van de beweging tegen de kruisraketten tijdens de Golf-oorlog grotendeels af te breken: haar bijdrage aan die oorlog leverde de nederlandse regering zelfs schouderklopjes van George Bush op.
- * De eerste resultaten te oogsten bij het 'ont-ideologiseren' van de discussie over de ekologiese crisis, waarbij de rekening voor de meest noodzakelijk geachte maatregelen ook nog eens naar de arbeidersklasse gaat.

2.2 Politiek één pot nat?

Met de Golfoorlog werd het héél duidelijk, maar we zien het ook op andere terreinen: op hoofdlijnen zijn de grote politieke partijen VVD, CDA, D66 en PvdA het met elkaar eens. Ondanks wat zwak gesputter van PvdA, VVD en D66 is er sprake van een door bijna iedereen erkende onaangetaste leidende positie voor het CDA van Ruud Lubbers. De meer en meer gehoorde vergelijking met de ideologies nog veel sterker afgevlakte verhoudingen in de VS. (alleen zijn het daar maar twee partijen) is ook door te trekken voor wat betreft de reactie van veel mensen op deze situatie. Doordat de verschillen tussen de grote partijen die de dienst uitmaken door de jaren heen steeds kleiner zijn geworden, zijn deze partijen voor een groeiende groep mensen elektoraal zo ongeveer inwisselbaar.

Dat wil zeggen: voor zover mensen nog gaan stemmen. Want omdat 'dé politiek' steeds meer één pot nat is en er toch nooit wat verandert, wat de uitslag van verkiezingen ook is, gaan steeds minder mensen stemmen.

Een groeiend deel van de bevolking houdt het parlementair-politieke gebeuren voor gezien en ziet 'Den Haag' niet zonder reden als iets waar je toch geen invloed op hebt. Dat werkt naar twee kanten. Aan de ene kant naar dat deel van de bevolking dat de afgelopen jaren gefrustreerd en gebruskeerd is en zich meer en meer aan de rand van de samenleving bevindt: in de -oudere- wijken van de grotere steden en veel uitkeringsgerechtigden. Aan de andere kant naar dat deel van de bevolking dat vindt dat het 'de' politiek niet nodig heeft, wel voor zichzelf kan zorgen, en (op zichzelf niet onjuist) vindt dat het toch niet veel uitmaakt. Op de langere termijn schuilt hier het gevaar voor de burgerij van een toenemende crisis van het politieke en bestuurlijk-politieke systeem: niet alleen lage opkomstcijfers bij verkiezingen, maar ook: het zich niet veel aantrekken van wetten en bepalingen; wetsovertreding, criminaliteit en fraude... in het verkeer, in de economie etcetera.

Maar dat de grote partijen het tegenwoordig over zo'n beetje alles eens zijn heeft voor de burgerij toch vooral voordelen, want daardoor worden discussies over sociaal-ekonomiese, internationale en militaire politiek meer en meer op basis van gezamenlijk gedragen uitgangspunten gevoerd. De discussie is dan niet meer óf Nederland wel bij moet dragen aan de agresieve, militaire en ekonomiese politiek tegen de Derde Wereld en Oost-Europa, maar of het meer in het belang van het nederlandse kapitaal is als dit gebeurt langs atlantiese of langs europese lijnen. Het is niet meer de vraag óf de sociale zekerheid verder afgebroken moet worden (WAO, ziekengeld), maar de discussie gaat over hóe dat moet gebeuren. Het is niet meer de vraag óf de arbeidersklasse de kosten van milieumaatregelen moet betalen, maar het gaat over hóe en welke delen van de bevolking het zwaarst worden aangeslagen.

Degenen die het niet eens zijn met dit soort 'natuurlijke', 'onvermijdelijke' of 'logiese' keuzes of er direkt het slachtoffer van zijn worden in toenemende mate geridiculiseerd of verdacht gemaakt ('aanstellers', 'fraudeurs', 'illegalen', 'extremisten'.....). De dreigende invoering van de legitimatieplicht, de hetzerige verhalen over asielzoekers die ons land overstroomden en de toenemende europese samenwerking van politie en inlichtingendiensten zijn voorbodes van (en ten dele een voorbereiding op) de hardere opstelling die tegenover akties gekozen zal worden als de legitimiteit van dit politieke systeem, waarin een paar partijen samen de dienst uitmaken, verder ondergraven zou worden.

2.3 Strijd blijft

De brede overeenstemming tussen de grote partijen is eerst en vooral mogelijk door het zich verder aanpassen van de PvdA aan de uitgangspunten van de politiek van het CDA. Na de 'strijdpunten' en 'kruisraketten nee' is er niet zo maar sprake van meer-van-hetzelfde-soort-reformisme. Het is moeilijk een precies moment met een echte breuk aan te geven, maar feit is dat de huidige PvdA niet alleen kwa politiek program, maar ook wat betreft haar werkwijze, kader en elektorale achterban steeds meer lijkt op het CDA (of D66). De verhouding met de vakbeweging blijft, maar ook die is minder direkt: bij de laatste Staten-verkiezingen stemde minder dan de helft (45%) van de FNV-leden op de PvdA (20% op D66 en 15% op Groen Links). Essentieel is daarbij dat de relatie van de PvdA tot de arbeidersklasse en tot de massa van de vakbondsleden anders is komen te liggen. Switchen (bij verkiezingen en kwa oriëntatie) tussen PvdA, D66, CDA of zelfs VVD is steeds meer gewoon, de exclusiviteit van de PvdA is voor een belangrijk deel weg. De PvdA is in de ogen van de meeste mensen een 'gewone' politieke partij, die daardoor ook veel minder dan voorheen onder druk komt te staan om zich te verbinden met maatschappelijke akties.

Groen Links heeft een problematische verhouding tot de politieke consensus. Aan de ene kant wil Groen Links akseptabel zijn, want de posities, stellingen, uitgangspunten en perspectieven van de partij zijn parlementair gericht. Dat erbij willen horen komt bijvoorbeeld tot uiting in uitspraken van kamerleden van Groen Links over "een nederlaag voor dé politiek" als de opkomst bij verkiezingen laag is. Aan de andere kant is er geen bestaansrecht voor Groen Links naast de PvdA (en D66) als niet op onderdelen (zoals in de Golfoorlog) duidelijk andere standpunten worden ingenomen. Daarbij spelen ook de druk van de achterban en het kader van Groen Links een rol. De genoemde overeenstemming op hoofdlijnen bij de grote partijen laat overigens op zich ruimte voor links (Groen Links en beperkter de SP en SAP) maar ook voor uiterst-rechts (CD).

De veranderde politieke, ideologische en sociale krachtsverhoudingen hebben invloed op de perspectieven voor strijd, akties en bewegingen. Het is niet zo dat de ideologische en politieke krachtsverhoudingen negatief zijn voor socialisten zonder dat dat gevolgen

heeft voor het vermogen tot aktie, beweging, strijd en organisatie van de arbeid(st)ers, jongeren, vrouwen of migranten. Dat er een relatie is hebben we kunnen zien aan de beweging tegen de Golfoorlog, in vergelijking met de vredesbeweging van begin jaren tachtig. We zien het ook aan de zwakke en wifelende positie van de arbeidersbeweging ten opzichte van veel nieuwe bezuinigingen van het kabinet en tegenover nieuwe reorganisaties in het bedrijfsleven. En we zien het aan de geringe weerstand die de milieu-beweging tot nu toe weet op te bouwen tegen onderdelen van het kabinetsbeleid (drastiese verhoging van de openbaar-vervoers-tarieven; uitblijven van echte investeringen voor het milieu)

Maar het vermogen, de basis en de wil tot strijd blijft ondanks die beperking op verschillende nivo's bestaan. Dat is uitdrukking van het feit dat de burgerij de arbeidersklasse ideologies en politiek dan wel in de tang heeft, maar dat flink wat tegenstellingen blijven bestaan. Van belang is dat de burgerij ook konsessies heeft moeten doen voor wat betreft de inhoud van die ideologie en politiek: een veelheid van verworvenheden vormt voor de ondernemers een probleem en is voor hen uiterst diskutabel, maar afschaffing zou voorlopig op een brede maatschappelijke reaktie stuiten. Dat geldt voor grote delen van de sociale zekerheid en voor tal van maatschappelijke voorzieningen. Dat maakt op zichzelf al dat strijd en aktie blijft.

2.4 Gezicht op de toekomst

Daar komt nog bij dat de ondernemers zich in snel tempo voorbereiden op de gevolgen van de voortgaande europese ekonomiese integratie. De vele fusies en nieuwe samenwerkingsverbanden tussen ondernemingen uit alle mogelijke sectoren (industriële, maar ook diensten) moeten ervoor zorgen dat nederlandse bedrijven straks niet het onderspit delven in de konkurrentieslag die zich in Europa af begint te tekenen. En meer en meer wordt benadrukt dat ingrijpende veranderingen in ons sociale zekerheids- en overlegstelsel nodig zijn wil 'de BV Nederland' de konkurrentie met de rest van Europa aan kunnen blijven gaan. Zo schreef het NRC het in een serie over de ekonomiese toekomst van Nederland: "Aan de orde is een heroverweging van nederlands internationale konkurrentiepositie die bijna even belangrijk is als de omwenteling die Nederland na het verlies van Indië in sociaal, ekonomies en politiek opzicht heeft moeten meemaken". Wat Nederland nodig heeft is: "Investeringen in de infrastructuur, maar ook investeringen in onderwijs en een sociaal stelsel dat het voor internationale ondernemingen van buiten Europa mogelijk maakt hier hun hoofdkantoor voor Europa te vestigen. En een buitenlandse politiek die daarop aansluit". Dat betekent onder andere: "Willen we hier over vijftientig jaar nog een goede boterham kunnen verdienen dan zullen de vele zalen, torenkamertjes en kelders van het sociaal-ekonomiese paleis dat in Nederland is gebouwd, moeten worden gesloopt. Snel mensen kunnen aannemen en afstoten is voor bedrijven van belang". En: "Terwijl Den Haag kibbelt, weet het bedrijfsleven: het hele sociaal-ekonomiese stelsel van consensusvorming en overleg tussen sociale partners, van zekerheid van wieg tot graf dat is opgebouwd als antwoord op de ekonomiese omschakeling na het verlies van Indië zal opengebroken moeten worden".

Duidelijk is dat de europese politieke, ekonomiese, monetaire en militaire integratie in het kader van de internationale herstrukturering van het kapitalisme grote gevolgen begint te krijgen en zal hebben voor de rechten, verworvenheden en levensomstandigheden van de arbeidersklasse. Nederland behoort binnen de EG tot de rijkere landen met de betere sociale rechten en verworvenheden, en als de ondernemers hun gang kunnen gaan zal uiteraard een aanpassing van de verschillende sociale stelsels naar beneden (dus naar de slechtste situatie binnen de huidige EG) en niet in opwaartse zin plaatsvinden. Het gerotzooi over het in vergelijking met andere landen te hoge minimumloon, de te grote hoeveelheid mensen in de WAO en de in vergelijking met andere landen 'wel erg genereuze' doorbetaling bij ziekte, vormt wat dat betreft nog maar het begin.

We moeten ervan uitgaan dat de verdere éénmaking van kapitalisties Europa tot harde nieuwe aanvallen op alle mogelijke rechten en verworvenheden (recht op werk en inkomen; sociale zekerheid; gezondheid...) zal leiden. De grootste banken waarschuwen dat er flink op personeelskosten bezuinigd zal moeten worden om de nederlandse banken mee te kunnen laten spelen in de Europese topregionen. Samenwerkende Europese autofabrikanten hebben de EG om forse subsidies gevraagd om een met de VS en Japan concurrerende auto-industrie overeind te kunnen houden, waar bij voorbaat al bij gezegd wordt dat aan grote veel banen kostende reorganisaties niet te ontkomen zal zijn. En in haar laatste jaarverslag constateert De Nederlandsche Bank dat het voor verdere monetaire Europese integratie noodzakelijke verder naar elkaar toegroeien van EG-ekonomieën voor Nederland moet betekenen dat nu eindelijk eens wat gedaan wordt aan het in verhouding tot de rest van de EG veel te grote overheidstekort, oftewel: meer bezuinigen vanwege 'Europa 1992'.

Helaas moet worden geconstateerd dat de belangrijkste organisaties van de arbeidersbeweging op dit alles nauwelijks of helemaal niet zijn voorbereid en meedenkend als altijd de ernst van de situatie absoluut niet zijn onder ogen zien. De sociaal-demokratie is zo ongeveer de beste uitvoerder van de Europese integratie en zal de vele nadelen op de koop toe nemen of zelfs verdedigen. En de internationale vakbeweging is organisatorisch en inhoudelijk-ideologies in de verste verte niet voorbereid op het formuleren en praktisch organiseren van internationale (strijd)antwoorden tegenover het Europa van het kapitaal. Tot op dit moment kan de arbeidersbeweging eigenlijk nog wat leren van nota bene de boeren, die meer militante internationale acties tegen 'Europa' hebben weten te organiseren dan de slecht internationaal samenwerkende vakorganisaties. Hier ligt de moeilijke maar zeer belangrijke taak om samen met anderen die zich tegen de kapitalistische integratie van Europa verzetten aan acties, discussies, coördinaties en analyses te werken en om een rol te spelen in het opbouwen van internationale netwerken en coördinaties van arbeid(st)ers aan de basis - iets waar overigens verschillende vakbondskaderleden van onze partij al jaren mee bezig zijn.

3. Waar moet het politieke alternatief vandaan komen?

IDEOLOGIES EN POLITIEK IS HET VERBAND IN STRJD en acties meer en meer weg. Het beeld wordt bepaald door tegenstellingen, verdeeldheid, op en neer gaan en 'vluchtigheid': de meeste acties zetten zich niet of nauwelijks om in organisatie en radikaliseren op wat langere termijn. Dat heeft alles te maken met het feit dat acties en kritische geluiden binnen bonden en bewegingen veelal naast en los van elkaar werken, zonder samenwerking en zonder gezamenlijk politiek perspectief. Een van de grote problemen voor actievere of radicalere sectoren, afdelingen of groepen op het nivo van één plaats, bedrijf of instelling binnen de vakbeweging is hoe voorstellen en initiatieven voor een actievere of strijdbaardere opstelling kunnen doorwerken naar andere delen en sectoren van een bond of het totaal daarvan. Ook binnen en tussen andere bewegingen is dit aan de orde, leidend tot soms zeer strijdbaar en kwa eisen radikaal 'lokalisme' of 'sektorialisme'. De hoogst noodzakelijke samenwerking, onderlinge uitwisseling en versterking is niet met wat slogans tot stand te brengen, maar veronderstelt een langdurige bewuste en (met het oog op de terecht angst voor manipulaties) vertrouwenwekkende inzet

Wat bovenal nodig is is een politiek perspectief. Het is nu nog duidelijker dan het altijd al was dat deze problemen niet spontaan binnen de bewegingen alleen opgelost worden. Er kan natuurlijk een druk vanuit gaan,

maar de discussie over welk politiek alternatief noodzakelijk is beweegt zich er in ruime mate onafhankelijk van. Een duidelijk en bekend voorbeeld: de acties in de gezondheidszorg. Die acties waren in vele opzichten radikaal en voorbeeldig. Maar ze leidden toch tot een toename van het aantal D66- en CDA-stemmers in die sektor terwijl de enige krachten die het eens waren met de breed gedragen eisen van de acties (Groen Links, de SP en de SAP) er niet of nauwelijks door versterkt werden.

Voor de taken en de prioriteiten van de SAP is dat belangrijk. Minder nog dan in het verleden kunnen we ervan uitgaan dat politieke radikaliseren wel 'vanzelf komt' als er actie is waarin wij (of andere linkse krachten) een organisatorische rol spelen. Veel meer moeten we voor onszelf het probleem stellen van de vluchtigheid, hoe (massale) acties ook tot politieke radikaliseren kunnen leiden. Oftewel: het is belangrijk om mensen in strijd te brengen, maar we moeten nog meer bewust bezig zijn met het uitwerken, formuleren en inbrengen van politieke antwoorden en inhoudelijke alternatieven, om mensen die in actie komen ook verder te radikaliseren en politiek te kunnen organiseren.

3.1 Strukturele veranderingen

Dit alles is uitdrukking van de moeilijke situatie waarin socialisties links zich bevindt. Maar het heeft ook alles te maken met meer structurele veranderingen in de arbeidersbeweging. Nog steeds geldt dat rechts en de ondernemers niet in de eerste plaats in het zadel blijven door hun eigen kracht, maar veel meer door de politieke en organisatorische zwakte van de tegenpartij: de arbeidersbeweging in brede zin. Er is sprake van een grote zwakte van de subjectieve faktor. En het gaat, anders dan in de jaren '30, niet alleen of in de eerste plaats om het vervangen van een leiding die de zaak verraadt. Natuurlijk gaat het daar ook om, maar de problemen zitten veel dieper. Daarom noemt de wereld-resolutie van het laatste wereldkongres van onze Internationale (1991) het herstellen van "hoop" en het herwinnen en herorganiseren van "solidariteit" als een kerntaak, terwijl de Europa-tekst op datzelfde kongres het heeft over het wederopbouwen van socialisties bewustzijn en van een socialistiese stroming.

Als socialisties kunnen we niet volstaan met het volgen en analyseren van de direkte en actuele politieke veranderingen in de arbeidersbeweging. Er is ook sprake van dieperliggende sociale en kulturele veranderingen, met gevolgen voor hoe een socialistiese stroming opgebouwd kan worden. Daarbij gaat het onder andere om de konsekwenties van:

- * De ontwikkeling die het kapitalisme de afgelopen decennia doormaakte heeft geleid tot de 'dé-kollektivisering' en zelfs tot een gedeeltelijke fragmentatie van de arbeidersklasse. Dat heeft te maken met een hele serie faktoren: de effecten van de werkloosheid, die het 'ieder voor zich' versterken; de (beperkte) mogelijkheden tot sociale promotie, verbonden met veranderingen in de structuur van het werk; de verstaatlijking van de sociale zekerheid, die steeds minder iets van onderlinge solidariteit is; de gigantiese verscheidenheid aan konsumptiegoederen en de grotere mogelijkheden daar ook over te beschikken; de toename van het bezit van een eigen huis... Deze en andere faktoren maken dat overal in kapitalisties Europa het gevoel van identifikatie met 'de' arbeidersklasse is afgenomen.
- * Politiek: het wegvallen van de sociaal-demokratiese 'rode familie', rondom de PvdA (denk aan Aad van der Naat) met sportclubs, jongerenorganisaties, uitgeverijen, kranten, omroepen, vakbonden.... enzovoorts. Het heeft geen zin terug te verlangen naar die tijd en er zitten aan dat wegvallen ook voordelen (bijvoorbeeld voor de positie van vrouwen). Maar vastgesteld moet worden dat de mechanismes voor een gestructureerde integratie in de sociaal-demokratiese arbeidersbeweging zijn weggevallen. De relatie tussen de arbeidersklasse en de PvdA is mede daardoor drasties veranderd, is veel losser en indirekter geworden. Wat dat betreft is de afwezigheid van traditionele arbeid(st)ers op PvdA-

- ledenvergaderingen veel meer dan een tijdelijk randverschijnsel.
- * Een aantal oudere traditionele sectoren van de arbeidersbeweging - vaak juist de meer strijdbare delen met een lange traditie en een radicalere voorhoede- hebben minder gewicht gekregen of zijn grotendeels verdwenen. Dat is onder andere het gevolg van de crisis, van slijtage (WAO, fysiek verdwenen) en van politieke veranderingen (wegvallen CPN in bond en bedrijf). Voorbeelden zijn het verdwijnen van de scheepsbouw en -reparatie in Amsterdam-Noord en het grotendeels verdwijnen van de textielsector in ons land.
  - * Tegelijkertijd zijn nieuwe sectoren opgekomen of verder gegroeid (diensten en overheid). En er zijn nieuwe groepen (jongeren, vrouwen) op de arbeidsmarkt gekomen, die veelal geen vakbondstraditie kennen, vaak een zwakke positie op de arbeidsmarkt hebben (wat organisatie moeilijk maakt) en die nog geen opvolging van ervaringen met de bureaucratie hebben ondergaan.
  - * Voor jongeren geldt dat ze niet of veel minder behept zijn met de nederlagen en tegenslagen uit voorgaande acties. Maar tegelijkertijd zijn 'arbeidersbeweging', 'vakbeweging' en 'behoren tot de arbeidersklasse' steeds minder vanzelfsprekende begrippen en categorieën geworden, door de losser wordende sociale verbanden en door ideologische en politieke veranderingen van en in de georganiseerde arbeidersbeweging.
  - * Bijna overal in kapitalisties Europa zijn communistiese partijen verdwenen of gemarginaliseerd, wat met veel demoralisatie van actief kader gepaard is gegaan. De politiek van de sociaal-democratie is sinds de crisis van de jaren 74-75 steeds minder te onderscheiden van die van gewone burgerlijke partijen. Niemand bestrijdt nog dat Mitterand, Kok of Kinnock zelfs op papier geen wezenlijke veranderingen in de maatschappij meer nastreven. Deze verdere verrechtsing van de sociaal-democratie (kampioenen van de integratie van kapitalisties Europa) behoort tot de grootste ideologische winstpunten die de burgerij heeft weten te boeken.
  - * De samenstelling van de arbeidersklasse is sinds de jaren zeventig meer dan marginaal gewijzigd. De wel eens gehoorde bewering dat de traditionele arbeidersklasse aan het verdwijnen is mist elke grond, maar het is ook niet zo dat alles nog net zo is als in de jaren '60. Dat geldt ook voor het gewicht van verschillende sectoren en voor wat sleutelsektoren binnen het kapitalisme zijn. De uitbreiding en het grotere gewicht van de transportsector is een bekend voorbeeld. En een staking van 24 uur op een cruciale afdeling van banken kan voor het kapitalisme van nu destructiever zijn (het platleggen van de financiële infrastructuur) dan een staking van een paar dagen of zelfs weken in een autofabriek.

Nogmaals: er is geen sprake van het 'verdwijnen van de arbeidersklasse', die is in feite numeriek alleen maar gegroeid. Maar wie nu een revolutionair-socialistische partij wil opbouwen moet goed kijken naar en nadenken over (de gevolgen van) wijzigingen in de structuur van de kapitalistische economieën en naar de gevolgen daarvan voor de samenstelling, organisaties e.d. van de arbeidersklasse. De komende tijd moeten we een en ander verder bekijken, analyseren en uitwerken.

3.2 Als 'burger' in actie

Er wordt internationaal binnen links wel gesproken over "het einde van een periode" of over het "einde van een cyclus van de arbeidersbeweging". Wat wordt daarmee bedoeld? Dat met het in elkaar zakken van de CP's en met het verder verrechtsen van de sociaal-democratie een eind gekomen is aan een periode waarin de arbeidersbeweging grotendeels gedomineerd en gestructureerd werd door de sociaal-democratie, (na 1917 en van land tot land verschillend kwa gewicht en verhouding tot de sociaal-democratie) communistiese partijen en christelijke arbeidersbeweging (waar in verschillende landen nog heel wat van over is). Het gaat daarbij niet om natuurverschijnselen waar niks tegen te doen was, maar om politieke gevolgen van keuzes van de sociaal-democratie, CP's en met hen verbonden vakbondsleidingen. Om ontwikkelingen in een concrete context, die van

land tot land (en daarbinnen) kan verschillen.

Overal in kapitalisties Europa (en niet alleen daar) heeft dit grote politieke gevolgen. Steeds minder wordt gerefereerd aan het begrip 'klasse'. Grote delen van de arbeidersklasse beschouwen zichzelf niet als deel van de arbeidersklasse, delen van de arbeidersklasse hebben weinig of geen affiniteit en ervaring met organisaties van de arbeidersbeweging. De vakbonden spelen daar op in (en versterken het daarmee) door in toenemende mate te decentraliseren en aan individuele in plaats van kollektieve belangenbehartiging te doen. Waar de georganiseerde arbeidersbeweging vroeger de drager of belangrijkste propagandist was van democratische en sociale eisen (ontwapening, kiesrecht) zie je nu dat dat klassenloze algemene democratische thema's zijn geworden. Aan acties en bewegingen tegen de kruisraketten, voor het milieu, tegen de Golf-oorlog of in solidariteit met Zuid-Afrika of Nicaragua doen veel werkende mensen en jongeren in opleiding mee. Maar niet kollektief als arbeid(st)er, maar individueel als burger (terzijde: vergelijk Oost-Europa, waar dat ook zo was in de grote mobilisaties). De thema's worden niet als klasse-issues gezien. SAP-leden hebben vaak gemerkt dat het moeilijk is een niet sociaal-ekonomies aktietema opgepakt te krijgen in bond, bedrijf of instelling. Veel mensen die wel zelf aan acties en kampanjes meedoen doen er niks mee op hun eigen werkplek of in hun eigen bond, zien veelal niet wat dat toevoegt of waarom dat zou moeten. En omgekeerd is het vaak zo dat acties van sociale bewegingen een grotere politieke impact hebben dan stakingen. Thatcher weerstond tientallen harde soms langdurige stakingen, maar kwam echt in de politieke problemen door de poll-tax-beweging, waar zeker ook veel arbeid(st)ers aan meedoen, maar als 'burger'. En groot ook was het politieke effect in alle Europese landen van de vredesbeweging tegen de kruisraketten.

Voor de SAP stelt dit een aantal problemen.

Mensen worden vaak best actief op een bepaald thema, maar daarvanuit naar een partij toekomen en er in actief worden... daar zit een gegroeid gat tussen. Er zijn -elke keer weer concreet te analyseren- verbanden tussen sociale bewegingen en (mogelijke) ontwikkelingen in bond, bedrijf en instelling, maar er blijven vaak grote verschillen kwa ritme, thematiek en activiteiten van en in sociale bewegingen, inclusief deelnemende arbeid(st)ers van en in vakbonden. In bewegingen, wat spanningen of op korte termijn onoplosbare problemen kan geven.

En algemener: mensen komen vooral in actie of beweging omdat ze ergens tegen zijn, niet omdat ze ergens vóór zijn. Voor een partij met nogal ver weg liggende 'utopieën' is het een probleem als bijna iedereen (inclusief Groen Links-politici als Ria Beckers en Ina Brouwer, die praten over het "einde van de ideologieën") vooral heel pragmatisch wordt en het nadenken over en nastreven van fundamentele alternatieven als 'achterhaald' en 'onmogelijk' probeert af te doen. De belangrijkste organisaties en stromingen binnen links proberen vooral toch heel 'realisties' en 'levenswijs' te zijn. Dat leidt tot veel gemillimeter en tot toenemend cynisme over de mogelijkheden van fundamentele veranderingen. Er is binnen links een groot gebrek aan gedurfde aansprekende utopieën en aan uitwisseling van en discussie over grote maatschappelijke alternatieven en strategieën.

4. Het noodzakelijke antwoord van links

HET 'NIEUW-FRIS-EN-VROLIJK' IMAGO DAT GROEN LINKS zich vooral in het eerste jaar aanmat was niet veel meer dan een dun vernisje van niet de meest originele reclame-achtige bedenksels. Maar het is voor het ontwikkelen van afdoende antwoorden vanuit links wel degelijk noodzakelijk om te beseffen dat de periode waarin we zitten veranderd is. Oude en vertrouwde werkwijzen, analyses, leuzen, strategieën en tactieken zijn niet

zomaar en allemaal nog bruikbaar. Radikaal en uiterst links in Nederland heeft veel moeite met het beseff van die nieuwe situatie. Dat was één van de grootste belemmeringen voor 'links' in de CPN en de PSP, maar ook van klubs en groepen als VCN en GML en van wat over is van de 'oude' sociaal-demokratie. Met de SP (die in bepaalde opzichten soms erg aan de oude CPN doet denken) is het de afgelopen tijd relatief redelijk gegaan, maar juist die relatieve suksessen én het geen diskussie toelatende interne regiem in deze partij verhinderen een kritiese verwerking van de politieke, sociale en ekonomiese veranderingen in de wereld, Europa en ons land. De SAP heeft zich door de jaren heen meer dan anderen bezig gehouden met diskussies en analises over de zich veranderende politieke en ekonomiese situatie, maar loopt toch ook achter op de ontwikkelingen die de wereld, Europa en de europese arbeidersbeweging flink veranderen.

De nieuwe periode waarin we ons bevinden is niet pas het afgelopen jaar tot ontwikkeling gekomen. Ook is het niet zo dat die ontwikkeling nu kompleet is, maar duidelijker dan de afgelopen jaren dringen een aantal kenmerken zich aan ons op. Centraal in de nieuwe situatie is het wegvallen van de sociaal-demokratie en het stalinisties communisme als dragers van een socialisties maatschappelijk alternatief. De band tussen het socialisme als idee en de arbeidersklasse is in subjektieve zin grotendeels verdwenen. Het socialisme als grof ideaal in Nederland is het voorlopig exclusieve eigendom geworden van een aantal kleine partijen en stromingen die daaraan deels verschillende invullingen geven. De belangrijkste: een minderheid in Groen Links, de SP en de SAP.

Het erkennen en analiseren van de nieuwe periode waarin de arbeidersbeweging terecht is gekomen heeft op verschillende nivo's gevolgen voor onze partij:

- * De linkervleugel in de arbeidersbeweging zoals die ons steeds voor ogen stond zal op korte termijn niet tot stand komen. Voor de kortere termijn geldt vooral: een (beperkte) strijd- en linkervleugel die erg divers is, met zeer verschillende soorten theoretiese bagage, analiese-kaders en woordgebruik én voorlopig weinig kontinuïteit.
- * We moeten onze eigen inhoudelijke antwoorden, analises én onze prioriteiten bijstellen in het licht van de nieuw ontstane situatie en taken die daaruit voortvloeien. Dat is een langdurig proces dat we niet rondkrijgen op één kongres, het is een uitdaging voor de partij in de komende jaren.
- * De plaatsbepaling en het profiel van de partij veranderen. Niet alleen recht toe recht aan linkser, konsekwenter, demokratieser en strijdbaar dan PvdA, CPN, PSP. Maar veel meer ook: één van de (weinige) punten in politiek Nederland waar actief gezocht en gewerkt wordt aan de (her)opbouw van een socialistiese stroming.

Voor onze uitwerking van hoe het noodzakelijke alternatief van links er uit zou moeten zien betekent dat de volgende hoofdlijnen:

1. De heropbouw van een socialisties strijdbaar perspektief moet zich baseren op verschillende groepen en sektoren:

- * De ervaringen van dat deel (van het kader) van de arbeidersbeweging dat de afgelopen jaren en op dit moment werkt aan een meer demokratiese, meer onafhankelijke opbouw van de vakbeweging. Die ervaringen zijn er. Onze eigen leden spelen er vaak in hun eigen bedrijfssituatie een belangrijke rol in. En over de hele vakbonds-linie zijn er (beperkte) ervaringen en aanzetten met hoe het anders zou kunnen: in en met bonden als de Voedingsbond, de Vervoersbond en de Vrouwenbond, maar ook in een aantal industriële bedrijven, in delen van de AbvaKabo (o.a. akties in de gezondheidszorg) en in het vakbondsvrouwen- en jongerenwerk.
- * Een konsekwente verdediging van en inzet voor de positie en strijd van de meest onderdrukte delen van de arbeidersklasse, die in de huidige situatie een belangrijker rol kunnen spelen in de radikalasatie en heropbouw van het socialisties perspektief, op de eerste plaats migranten, vrouwen en jongeren.

- * Niet alleen en vaak zelfs niet in de eerste plaats de direkte produktie-sfeer behoort tot de radikalasatie-punten. Bewegingen, akties, diskussies en strukturen rondreproduktie (konsumptie, vrije tijd), de specifieke positie van vrouwen, milieu, belangen en positie van jongeren, Derde Wereld-problemen en vrede, zijn meer dan ooit belangrijk.

2. Een geloofwaardig politiek alternatief zal open en demokraties moeten zijn.

Een open benadering is nodig voor de ervaringen en inbreng van nieuwe mensen. Eén van de positieve gevolgen van de individualisering is dat autoriteit vanuit welke hoek dan ook minder telt. Dat geldt ook voor overerfde maar voor de arbeidersklasse steeds minder funktionele ideologieën. Dat betekent dat ook de strakke band tussen politieke stromingen en partijen en hun leden veel losser geworden is. De eigen inbreng, het eigen initiatief en belang tellen. Dat is de basis voor demokratisering van de vakbeweging, maar ook voor elk enthousiasmerend politieke alternatief.

3. Geen verschil tussen zeggen en doen.

Om een vooral ook geloofwaardig links alternatief op te kunnen bouwen is een konsekwente kompromisloze oriëntatie op konkrete belangen, eisen en strijd nodig. Helaas kiest ook Groen Links in de praktijk van kolleges van B&W of deelraadsbesturen steeds vaker een bestuurders-oriëntatie, waarbij met eisen van vakbondsleden, buurtbewoners en andere aktivisten wordt omgesprongen op de manier die we maat al te goed kennen van... de PvdA.

5. De globale prioriteiten voor de SAP

ONZE PARTIJ IS DE AFGELOPEN TLD NUMERIEK NIET GEGROEID, maar wie de huidige SAP vergelijkt met onze partij van 5 of 10 jaar geleden ziet een kwalitatieve vooruitgang. De SAP is bekender. Leden van onze partij spelen een reële rol in verschillende bewegingen, bonden, bedrijven en instellingen. De SAP als geheel heeft op verschillende momenten een kruciale rol kunnen spelen bij het opgang brengen of verder helpen van akties en bewegingen (BIVAK, KAGO.....). En in onze pers, (verkiezings)kampanjes, pamfletten, brosjures en optreden durven we waar nodig tegen de stroom in de noodzakelijke standpunten in te nemen, ook als die bij weinigen populair zijn (tegen een ekonomiese blokkade van Irak; tegen beperkingen op het recht van migranten zich in Nederland te vestigen; tegen inleveren voor milieubeleid; enzovoorts). Dat zijn reële verworvenheden waarvanuit we de komende tijd verder kunnen.

Ook programmaties en politiek-strategies hebben we een flink kapitaal waarmee we verder kunnen. Overal in de wereld zit links in het defensief en de ekonomiese, politieke en sociale ontwikkelingen waar we het in deze tekst over hebben stellen nieuwe uitdagingen, vragen en problemen die niet even simpel weg te redeneren zijn door terug te grijpen op het verleden of met wat citaten van 'de klassieken'. Zo heeft onze politieke stroming nooit gewerkt en wie in de verleiding zou komen dat nu wél te doen zal zich buiten de realiteit plaatsen. Een verdere aanscherping en uitwerking van onze revolutionair-marxistiese opvattingen en analises is nodig. De krisis en verwarring bij grote delen van links (of de terugval op een gefossiliseerd 'marxisme' bij een ander deel) laat zien dat dit onmogelijk is zonder een internationalisties marxisties analiese-kader en organisatories diskussie- en samenwerkingsverband.

De SAP is één van de belangrijke plekken waarvanuit samen met anderen in vakbeweging, sociale bewegingen en andere politieke stroming-

gen de heropbouw van de socialistische beweging in Nederland zal moeten komen, maar we moeten reëel zijn over wat we wel en niet zijn. Zonder iets af te dingen op het voorafgaande: als organisatie is de huidige SAP noch getalsmatig noch inhoudelijk hét alternatief. Wat ons de komende tijd (naast wat ons programma's eigen is) onder andere onderscheidt van anderen is dat we vanuit onze analyse en strategische opvattingen een bewust politiek project hebben dat is gericht op het wederopbouwen van socialisties bewust-zijn en op het opbouwen van een socialisties politiek alternatief.

Dat doen we onder andere door een actieve rol te spelen in de inhoudelijke, strategische en theoretische discussies binnen links; door een inbreng te hebben in de discussies en (exemplarisch) in de concrete opbouw en strijd van de vakbeweging op een democratische, klasse-onafhankelijke manier; door meer prioriteit te leggen bij onze inbreng en organisatie naar extra-onderdrukte delen van de arbeidersklasse: vrouwen, jongeren en migranten; en door een rol te spelen in sociale bewegingen, die we inhoudelijk en organisatorisch willen helpen stabiliseren en versterken. Het gaat er bij het bepalen van concrete prioriteiten voor de komende tijd uiteraard niet om het strategische belang van de arbeidersklasse af te zwakken of ter discussie te stellen. Dat het winnen van de meerderheid van de arbeidersklasse voor een socialisties project doorslaggevend is voor elke mogelijkheid het kapitalisme te vernietigen hoeft in onze beweging niet nog eens betoogd te worden. Maar die konstatering op zich lost niet de concrete discussie op over waar de huidige SAP onder de huidige krachtsverhoudingen nu haar prioriteiten moet leggen. Het gaat er dan onder andere om concreet te analyseren welke wisselwerking er is (of niet) tussen bewegingen, geradicaliseerde milieus en de arbeidersbeweging in brede zin. Het feit dat de arbeidersklasse numeriek sterker is geworden zegt veel over de potentiële mogelijkheden, maar nog niet veel over de actuele situatie van en in de klasse, of over de capaciteit om nu ook werkelijk als doorslaggevende maatschappelijke faktor op te treden.

Aan acties van sociale bewegingen doen altijd veel arbeid(st)ers mee, meestal niet als arbeider(st)er maar als 'burger' of als 'mens'. Politieke thema's zijn ook lang niet altijd op te pakken in bond, bedrijf of instelling. Er is wat dat betreft een zwakke traditie in ons land. En het is er de afgelopen jaren ook niet makkelijker op geworden. Dat betekent natuurlijk niet dat de SAP dat niet meer moeten doen of proberen, integendeel. Ons streven om op de snijpunten van bewegingen en bonden, bedrijven en instellingen te zitten is nog steeds nodig, zinvol en wenselijk. Maar het antwoord op de vraag óf socialisten een bepaald thema al dan niet oppakken of zich inschakelen in een beweging kan ook de komende tijd niet alleen of in de eerste plaats afhangen van de vraag óf er veel mee te doen is in bond, bedrijf of instelling. De spanning die er soms ook binnen de partij zit (inhoudelijk, kwa prioriteitstelling, waar je mensen voor vrij kan maken) tussen het werk in bond/bedrijf/instelling en de bredere politieke profilering en de noodzaak de partij actief voor het een of ander in te zetten zit ingebakken in de politieke en sociale situatie in dit land en in het soort partij dat we op proberen te bouwen.

Aan aan te pakken thema's is ook de komende tijd geen gebrek, want uit deze analyse vloeien een aantal zaken voort die op de een of andere manier in onze pers en/of met activiteiten aan bod moeten gaan komen dan wel de komende tijd meer aandacht moeten krijgen:

- * Europa '92 met alle consequenties, zowel op het nivo van analyses en nieuws als prakties bij het opbouwen van tegenstructuren en antwoorden, onder andere in de structuren van de vakbeweging en -steeds belangrijker - tegen racisme en kriminalisering van migranten en asielzoekers;
- * de tomeloze verarming en uitbuiting van de Derde Wereld en de nog steeds groeiende schuldenlast waartegen in verschillende landen (ook in ons land) activiteiten voor het annuleren van die schulden op gang zijn gekomen;
- * de herstructurering van de arbeid, de consequenties van veranderingen in de organisatie van de arbeid voor de organisaties van de arbeiders-

klasse en voor een revolutionaire strategie....

- * de voortzettende afbraak van de kollektieve voorzieningen en sociale zekerheid, deregulering en decentralisatie....

Konkluderend

De SAP is relatief goed geplaatst om de komende tijd op een aantal nivo's een aan de huidige verhoudingen aangepaste politieke rol te spelen. Dat betekent een telkens weer concreet en flexibel in te vullen en uit te werken combinatie van:

- * Stug doorgaan met het werk (op alle mogelijke thema's, dus waar mogelijk ook politieke) in bond, bedrijf en instelling, in het op korte termijn helaas nog niet erg concrete perspectief van de groepering, versterking en opbouw van een 'sindikale linkerzijde' (zoals al wat verder ontwikkeld in België, Zweden, USA in drie bonden, Spaanse Staat in de CCOO).
- * Het innemen van de plek die er meer voor de SAP is in overigens geslonken bredere activistenmilieus van sociale en radikale bewegingen (vgl. onze belangrijke rol in BIVAK, KAGO...), nu de PSP en CPN daar zijn weggevalen en Groen Links die rol niet kan of wil spelen. Dat wil zeggen: landelijk en plaatselijk contacten opbouwen en onderhouden, actievoorstellen uitwisselen, inhoudelijk programmatiese en strategiese discussies meevoeren, aan acties meedoen en daar als partij of samen met anderen initiatieven toe nemen. Als partij, met eigen opvattingen en prioriteiten, dus zonder alleen maar activisties van hot naar her te rennen als uitzendburo voor onbezoldigde activisten. De mogelijkheden hiertoe lopen om verschillende redenen nogal uiteen van plaats tot plaats. Elke afdeling moet dan ook aan een eigen project werken, aangepast aan de specifieke situatie, met de daarvoor het meest geëigende mix van prioriteiten en activiteiten (vakbondswerk; jongerenwerk; anti-imperialistiese activiteiten; algemenere presentatie van de partij; het aanpakken van meer specifiek stedelijke thema's, waar een aantal afdelingen de afgelopen tijd nieuwe ervaringen mee op hebben gedaan; enzovoorts....)
- * Een rol spelen in de actie én inhoudelijke discussies voeren en uitwerkingen maken, antwoorden zoekend op de nieuwe problemen waarvoor we ons geplaatst zien in de strijd voor socialisme. Het politiek-programmaties kapitaal van de SAP en de Vierde Internationale als geheel kan een grotere rol spelen in discussies en uitwerkingen binnen verschillende links-socialistiese milieus en groeperingen door er meer gebruik van te maken voor inhoudelijke uitwerkingen in onze pers, meer deel te nemen aan discussies van anderen en door zelf een actieve rol te spelen bij het opzetten en organiseren van niet alleen interne discussies. Daarbij kunnen we voortbouwen op de stappen die we de afgelopen jaren vooruit hebben gezet in het konkretiseren en populariseren van socialistiese alternatieven en in het uitwerken en omschrijven van 'jargon' en voor velen niet-meer-zo-vanzelfsprekende begrippen in ons denk- en analyseskader.
- * Reëel inhoud proberen te geven aan solidariteit en werken aan bundeling, samenwerking en onderlinge uitwisseling en versterking van activiteiten en inhoudelijke discussies en uitwerkingen tussen en binnen bonden, bewegingen en activistenmilieus; van, met en door actieve en strijdbare groepen, organisaties, afdelingen en sectoren.
- * De SAP als democratische socialisties niet-sektarische niet-ekonomistiese internationalistiese alternatief met concrete én totaal-maatschappelijke antwoorden naar voren blijven schuiven. Voor de (voorlopig niet al te talrijke) mensen die méér willen en die verder willen gaan dan één thema of actie, in bond, bedrijf en instelling, bewegingen en andere partijen. En als mogelijke referentiepool die in staat is actief te interveniëren in eventuele toekomstige differentiaties in alle mogelijke structuren en organisaties van en in de arbeidersbeweging in brede zin.